

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету
/Калинич І.В./
« 29 » червня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Освітня програма	Географія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогічний менеджмент» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка**, спеціальності **014 Середня освіта**, освітньої програми «**Географія**».

Укладач: Жулканич Борис Михайлович, старший викладач
Дністрянський Мирослав Степанович, доктор географічних наук, професор

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри
фізичної географії та раціонального природокористування

протокол № 11 від «25» червня 2021 р.

Завідувач кафедри Поп С.С.

Схвалено методичною комісією географічного факультету

протокол № 8 від «29» червня 2021 р.

Голова методичної комісії Потіш Л.А.

© Жулканич Б.М., 2021 р.

© Дністрянський М.С., 2021 р

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2-й	4-й
Кількість модулів – 4	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента -3	3-й	8-й
	Лекції:	
	36	10
	Практичні (семінарські):	
	24	8
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усний залік	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни навчальної дисципліни «Педагогічний менеджмент» є оволодіти знаннями з географії населення.

Завдання вивчення дисципліни:

вивчення дисципліни «Педагогічний менеджмент» полягає у здобутті знань, умінь та навичок добиватися поставлених цілей, використовуючи працю, інтелект і мотиви поведінки інших людей, управління людьми і соціальними процесами, через комплекс принципів, методів, організаційних форм і технологічних прийомів управління педагогічними системами, спрямований на підвищення ефективності їхнього функціонування і розвитку.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільств, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК 1);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя (ЗК 2);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 3);
- здатність працювати в команді (ЗК 4);
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 5);
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. (ЗК 7).
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК 9);
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації (ЗК 10);
- здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність) (ЗК 11);
- здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність) (ЗК 12).
- здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків (ФК 1.);
- здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів (ФК 3);
- здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання) (ФК 4);
- здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання) (ФК 5);
- здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури (ФК 6.);
- здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (ФК 7);

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Педагогічний менеджмент» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми (ОП): ОПП підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 «Географія»:

ОК 1.11 «Психологія (Вікова психологія)»;

ОК 1.12 «Педагогіка з основами педмайстерності»;

ОК 2.16 «Вступ до фаху за спеціальністю «Середня освіта (Географія)»;

ОК 1.3 «Філософія»;

ОК 1.4 «Історія та культура України»;
ОК 2.11 «Основи суспільної географії».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Освітньо-професійна програма здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 середня освіта, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.	ПК1.
Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).	ПК 3.
Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України	ПК 4.
Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників, особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та свого регіону	ПК 6.
Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю	ПК 7.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Педагогічний менеджмент»

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знає основні історичні етапи розвитку предметної області.	РН 1
Уміє використовувати інструменти демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності.	РН 6
Уміє застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.	РН 7
Добирає і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів і здійснює самооаналіз ефективності уроків.	РН 8
Здатний цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	РН 11
Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та	РН 12

демократичного устрою України. Знає та розуміє основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географічної науки. Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій. Застосовує базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії. Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання географії для виконання освітньої програми в базовій середній школі.	РН 16 РН 17 РН 18 РН 22
--	--

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді, презентації, доповіді.

Форма модульного контролю: письмова робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік в усній формі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	7	28	7	28

Презентації	1	12	1	12
Доповідь	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінка *відмінно (А)* виставляється, коли студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка *добре (В)* виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка *добре (С)* виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка *задовільно (D)* виставляється, коли студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.

Оцінка *задовільно (Е)* виставляється, коли студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у студента.

Оцінка *незадовільно (FX)* виставляється студенту, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка *незадовільно (F)* виставляється студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання.

За результатами контролю знань студентів, дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) - «відмінно», «добре», та «задовільно». Студент має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з дисципліни «Історична географія з основами етнографії»; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. У студента не виникає труднощів при відповідях на видозмінені завдання. Він вільно справляється із класифікаціями, термінами та іншими видами застосування знань, показує знайомство з навчальною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних завдань.
82-89	Твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його. Не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання,

	коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінений, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.
64-73	Має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	Самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача. При виконанні практичних завдань намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	Не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі підказки викладача.
1-34	Має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, не може вирішити практичних завдань.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль № 1.

Особливості педагогічного менеджменту

Тема 1. Мета та завдання педагогічного менеджменту.

Тема 2. Функції менеджера на рівні закладу освіти.

Тема 3. Полісемічний характер педагогічного менеджменту, характеристика його функцій, принципів та найважливіших компонентів.

Тема 4. НЗ як педагогічна система і об'єкт управління. Поняття педагогічної системи. Відкриті та закриті педагогічні системи.

Тема 5. Особливості управління закладом освіти. Вироблення і прийняття управлінських рішень. Інформаційне забезпечення процесу управління. Прямий і опосередкований шляхи управління.

Тема 6. Принципи освітньої політики України. Державні органи управління системою загальної середньої освіти. Типи загальних закладів освіти.

Тема 7. Загальноосвітні програми. Функціональні обов'язки посадових осіб дошкільної освіти. Загальні принципи управління закладами освіти. Особливості управління дошкільною освітою в закладах освіти.

Тема 8. Сутність професійної діяльності керівника сучасного навчального закладу як менеджера освіти.

Змістовий модуль № 2. Менеджмент у галузі освіти

Тема 9. Функції, принципи та методи менеджменту.

Тема 10. Управління сучасним навчальним закладом в освіті.

Тема 11. Зміст, види, індивідуальні стилі, умови ефективності, організація та контроль прийняття рішень.

Тема 12. Управлінська діяльність керівника в системі шкільної освіти. Роль та функції адміністратора в системі освіти. Вимоги до характерологічних, особистісних, професійних рис керівника.

Тема 13. Особливості професійної підготовки керівника-менеджера освіти. Стиль керівництва. Управлінська діяльність керівника в ЗДО.

Тема 14. Управління інноваційними процесами в шкільній освіті. Поняття «новація», «інновація». Інновації в освіті. Нормативно-правова база інновацій. Класифікація освітніх інновацій. Відбір та впровадження педагогічно-доцільних інновацій. Інноваційний менеджмент. Напрями управління інноваційним розвитком освіти. Педагогічний експеримент як одна із основних форм інноваційного процесу у закладах освіти.

Тема 15. Освітні системи управління провідних країн світу. Освітня система управління США. Загальна середня освіта США. Забезпечення якості в системі освіти. Освітня система управління Великої Британії, Фінляндії, Японії, Китаю.

Тема 16. Організація роботи з охорони праці в системі Міністерства освіти і науки України. Безпека та гігієна праці в освітньому закладі.

6.2. Структура навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>денна</i>					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
3-й семестр						
Модуль 1. Особливості педагогічного менеджменту						
Тема 1. Мета та завдання педагогічного менеджменту.	5	2				3
Тема 2. Функції менеджера на рівні закладу освіти.	8	2	2			4
Тема 3. Полісемічний характер педагогічного менеджменту.	9	3	2			4
Тема 4. НЗ як педагогічна система і об'єкт управління.	6	2				4
Тема 5. Особливості управління закладом освіти.	9	3	2			4
Тема 6. Принципи освітньої політики України.	8	2	2			4
Тема 7. Загальноосвітні програми.	7	2	2			3
Тема 8. Сутність професійної діяльності керівника	6	2				4

сучасного навчального закладу як менеджера освіти.						
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	60	18	12			30
Модуль 2. Менеджмент у галузі освіти						
Тема 9. Функції, принципи та методи менеджменту.	5	2				3
Тема 10. Управління сучасним навчальним закладом в освіті.	8	2	2			4
Тема 11. Зміст, види, індивідуальні стилі, умови ефективності, організація та контроль прийняття рішень.	9	3	2			4
Тема 12. Управлінська діяльність керівника в системі шкільної освіти.	6	2				4
Тема 13. Особливості професійної підготовки керівника-менеджера освіти.	9	3	2			4
Тема 14. Управління інноваційними процесами в шкільній освіті.	8	2	2			4
Тема 15. Освітні системи управління провідних країн світу.	7	2	2			3
Тема 16. Організація роботи з охорони праці в системі Міністерства освіти і науки України.	6	2				4
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	60	18	12			30
Разом за семестр	120	36	24			60

(заочна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>заочна</i>					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
8-й семестр						
Модуль 1. Особливості педагогічного менеджменту						
Тема 1. Мета та завдання педагогічного менеджменту.	3					3
Тема 2. Функції менеджера на рівні закладу освіти.	6		2			4
Тема 3. Полісемічний характер педагогічного менеджменту.	5	1				4
Тема 4. НЗ як педагогічна система і об’єкт управління.	5	1				4
Тема 5. Особливості управління закладом освіти.	6		2			4

Тема 6. Принципи освітньої політики України.	5	1				4
Тема 7. Загальноосвітні програми.	4	1				3
Тема 8. Сутність професійної діяльності керівника сучасного навчального закладу як менеджера освіти.	5	1				4
Тема 9. Функції, принципи та методи менеджменту.	4	1				3
Тема 10. Управління сучасним навчальним закладом в освіті.	6		2			4
Тема 11. Зміст, види, індивідуальні стилі, умови ефективності, організація та контроль прийняття рішень.	5	1				4
Тема 12. Управлінська діяльність керівника в системі шкільної освіти.	5	1				4
Тема 13. Особливості професійної підготовки керівника-менеджера освіти.	6		2			4
Тема 14. Управління інноваційними процесами в шкільній освіті.	5	1				4
Тема 15. Освітні системи управління провідних країн світу.	3					3
Тема 16. Організація роботи з охорони праці в системі Міністерства освіти і науки України.	5	1				4
Разом за семестр	120	10	8			102

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: Мультимедійний проектор.

Обладнання: персональні комп'ютери, ноутбуки, планшети.

Інформаційні технології та засоби онлайн навчання: прикладні програми (MS Office 2010, MS Windows XP), система електронного навчання Moodle <https://e-learn.uzhnu.edu.ua>, електронна пошта на базі глобальних інформаційно-комунікаційних порталів, внутрішня корпоративна електронна пошта УжНУ; електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ» <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui>, сайт УжНУ <https://www.uzhnu.edu.ua>, інформаційні ресурси в мережі Інтернет.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Барабаш Ю. Г. Освітній менеджмент / Ю. Г. Барабаш, Р. М. Пріма, Ц.Й. Барабаш . Луцьк : Видавництво Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014 . 446 с.
2. Катренко Л. А. Охорона праці в галузі освіти: навч. посіб. / І. П. Пістун, Л. А. Катренко. Суми: Вид-во «Університетська книга», 2001. 339 с.
3. Коваленко О. Е. та ін. Менеджмент освіти: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів педагогічних спеціальностей / О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, В. В. Кулешова, І. С. Посохова, Т. В. Калініченко. Харків: ВПП «Контраст», 2008. 68 с.
4. Корольок С. В. Освітній менеджмент. Навчально-методичний посібник для слухачів дистанційної форми підвищення кваліфікації / Упор. С. В. Корольок. Полтава: ПОППО, 2007. 183 с.

5. Курлянд З. Н. Педагогіка: Навчальний посібник / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, О. М. Яцій Харків, ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с. URL: http://studopedia.su/16_192501_rozdil-.html .
6. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Є. М. Хриков. Київ: Знання, 2006. 365 с. URL: <http://bibl.com.ua/informatika/109/index.html>.
7. Цехмістрова Г. С. Управління в освіті та педагогічна діагностика. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г. С. Цехмістрова, Н. А. Фоменко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 280 с. URL: <https://studfiles.net/preview/5111534/page:55/>.
8. Шоутен Т., Даниленко Л. І., Зайченко О. І., Софій Н. З. Менеджмент керівників закладів дошкільної і початкової освіти / За заг. ред. Л. Даниленко. Київ: СПД ФО Парашин К. С., 2009. 112 с.

Додаткова:

1. Карамушка Л. М. Психологія управління: Навч. посіб. Київ: Міленіум, 2003. 344 с.
2. Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Педагогічний менеджмент» : для здобувачів денної та заочної форм здобуття освіти пед. спец-тей / укладач : Н. А. Несторук. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 40 с.
3. Охорона праці (Законодавство. Організація роботи): Навч. посіб. / За заг. ред. к.т.н., доц. І. П. Пістуна. Львів: «Тріада плюс», 2010. 648 с.
4. Словник педагогічних та психологічних термінів : для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття освіти пед. спец-тей / укладачі : Н. А. Несторук, Л. В. Кокоріна. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 131 с.
5. Teichler U. The changing debate on internationalization of higher education // Higher Education. 2004. Vol. 48. P. 5–26.